

ETİMESGUT ÇEVRESİNİN YAPI VE YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ

Bülent AKSOY*, Abdullah TÜRKER**

* Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

** Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara

Giriş

1990 yılında ilçe ve belediye teşkilatı kurulmuş olan Etimesgut, ilk çağlardan beri iskân açık durumdaki merkezlerden biri olmuştur. İlçe sınırları içerisinde bulunan höyüklerde Kalkolitik çağdan günümüze kadar pek çok döneme ait kalıntılar bulunmuştur. Eski dönemlerden beri yerleşim yeri olarak tercih edilmesinde elbette sahip olduğu yapı ve yeryüzü şekillerinin etkisi büyüktür. İlçe sınırlarının kuzeyinden geçen Ankara (Çubuk) Çayı'nın oluşturduğu geniş alüvyal saha her ne kadar bugün askeri ve yerleşme alanı olarak kullanılıyor olsa da ilçenin yerleşme tarihini oldukça geriye götürür. Ayrıca bugün Göksu Parkı çevresinde kalan sahalar il Yaprıcık Mahallesi çevresinde bulunan höyükler eskiden beri yerleşimin varlığının en önemli kanıtları durumundadır.

Yöntem

Etimesgut ilçesinin yapı ve yeryüzü şekillerinin incelendiği bu çalışmada ilk olarak Harita Genel Komutanlığının 1/25.000 ölçekli Topografya haritalarından faydalanılarak sahanın fiziki haritası hazırlanmıştır. Jeolojik yapı ve diri fayların durumunu ortaya koyabilmek için ise Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) tarafından hazırlanmış olan 1/25.000 ölçekli jeoloji haritaları ve jeolojik raporlardan faydalanılarak sahanın jeoloji haritası hazırlanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan haritalar yardımıyla ilçenin jeolojik ve jeomorfolojik yapısı ortaya konulmuştur.

Bulgular

Ankara ilinin kuzeybatısında yer alan Etimesgut ilçesinin kuzeydoğusunda Yenimahalle, batısında Sincan, doğusunda Çankaya ve güneyinde Gölbaşı ilçeleri bulunur. İlçe sınırları 2014 yılında yapılan değişiklik sonucunda 149 km²'den 283 km²'ye genişlemiştir.

Etimesgut'un jeoloji haritasına bakıldığında ise en güneyde yer alan bölgenin Permiyen yaşlı mermerlerin bulunduğu görülmektedir. Jeolojik olarak en yaşlı formasyonların bulunduğu bu sahalarda deprem bakımında ilçe sınırları içerisindeki en güvenli alanları oluşturmaktadır. İlçe sınırları içerisinde en fazla dağılım gösteren formasyon ise neojen yaşlı kumtaşı-çakıltası-çamurtaşı ve volkanik malzemelerden oluşan sarı renkle gösterilmiş alanları kapsar. İlçenin kuzeyinde bulunan Ankara (Çubuk) Çayı çevresi ile orta kısımdan güneybatıya doğru uzanan mevsimlik akarsu boylarında Kuaterner yaşlı alüvyonlara rastlanır.

Sonuç ve Öneriler

Etimesgut ilçesinin fiziki haritasında bakıldığında genel itibariyle kuzeyden güneye ve güneybatıya doğru gidildikçe yükselti değerlerinin arttığı görülmektedir. Yaklaşık 700 metre civarında yükselti artışının varlığı ilçe sınırları içerisinde sıcaklık ve yağış koşullarında da önemli değişikliklere sebep olacaktır. Bilindiği üzere ortalama her 100 metrede 0,65°C sıcaklık değerlerinde azalma görülür. 700 metrelik yükselti farkı düşünüldüğünde kuzey ve güney kesimleri arasında ortalama 4°C'lik sıcaklık farkı, buna bağlı olarak da nem ve yağış farkı yaşanacaktır. İlçe sınırları içerisinde ve Ankara Çayı kıyısında kurulu durumda olan Ankara Şeker Fabrikası atıklarının akarsu kenarında depolanması, ilçe merkezi çevresinde hâkim rüzgâr yönünün batı sektörlü olması nedeniyle şeker pancarının işlenmeye başlandığı 15 Eylül tarihinden sonra şeker üretimi tamamlanana kadar ortalama 3-4 ay ilçe merkezinde ciddi hava ve koku kirliliği yaşanmaktadır. Bu durumun temel sebebi fiziki haritadan da görüleceği üzere ilçe merkezinin şeker fabrikası ile yaklaşık aynı yükselti değerlerine sahip Ankara çayı havzasına kurulmuş olmasıdır. Son yıllarda yeni gelişen Süvari, Ahi Mesud, Bağlıca, Yaprıcık ve Turkuaz bölgeleri yükselti değerlerinin nispeten arttığı ve Ankara Çayı havzası dışına çıkmış olması sebebiyle şeker fabrikasının oluşturduğu kirlilikten neredeyse hiç etkilenmemektedir.

İlçe sınırları içerisinde yükselti artışına paralel olarak eğim değerlerinin de güney ve güneydoğuya gidildikçe arttığı görülmektedir. Eğimin arttığı sahalarda ilçenin yıllık toplam yağışının 368 mm olduğu düşünüldüğünde bitki örtüsü bakımından fakir olmasına bağlı olarak erozyon şiddetinin de

fazla olacağı aşikârdır. Bu nedenle eğimin arttığı sahalarda bölge iklimine uygun türlerin tercih edilerek ağaçlandırma yapılması faydalı olacaktır.

Jeoloji haritası incelendiğinde ilçe sınırları içerisinde diri fayların olmadığı görülmektedir. Bu durum ilçenin deprem bakımından güvenli olduğu anlamı taşımamaktadır. Zira ilçenin merkezi ve yaşayan nüfusun büyük bölümünün Kuaterner yaşlı alüvyal araziler üzerinde yaşıyor olması ilçe sınırlarında etkili olacak olası depremler için risk teşkil edecektir. Bu nedenle alüvyal sahalarda yeni yerleşimlere izin verilmemesi, eski yerleşim birimlerinin de gerekli kontrol ve güçlendirmelerinin yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

Ankara İli Arazi Varlığı Raporu (1992). Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
Meteoroloji Genel Müdürlüğü 17129 numaralı Etimesgut Havaalanı İstasyonunun
İklim Verileri (1994-2016).

<https://www.tarihteetimesgut.org/etimesgut-hakkinda>

<http://yerbilimleri.mta.gov.tr/anasayfa.aspx>